

VARSTVO OSEBNIH PODATKOV

Varstvo osebnih podatkov in spoštovanje zasebnega življenja sta pomembni temeljni pravici. Evropski parlament že od nekdaj vztraja, da je treba najti ravnotežje med večjo varnostjo ter zaščito človekovih pravic, kamor sodi tudi varstvo podatkov in zasebnosti. Nova pravila EU o varstvu podatkov, ki krepijo pravice državljanov in poenostavljajo pravila za podjetja v digitalni dobi, so začela veljati maja 2018.

PRAVNA PODLAGA

Člen 16 Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU).

Člena 7 in 8 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah.

CILJI

Unija mora zagotavljati dosledno izvajanje temeljne pravice do varstva podatkov iz Listine Evropske unije o temeljnih pravicah. Okrepiti je treba stališče EU glede varstva osebnih podatkov v okviru vseh politik EU, vključno s kazenskim pregonom in preprečevanjem kaznivih dejanj, ter v mednarodnih odnosih, zlasti v globalni družbi, za katero so značilne hitre tehnološke spremembe.

DOSEŽKI

A. Institucionalni okvir

1. Lizbonska pogodba

Pred začetkom veljavnosti Lizbonske pogodbe je bila zakonodaja o varstvu podatkov na območju svobode, varnosti in pravice razdeljena med prvi steber (varstvo podatkov v zasebne in poslovne namene, sprejemanje zakonodaje z uporabo metode Skupnosti) in tretji steber (varstvo podatkov za namene kazenskega pregona, sprejemanje na medvladni ravni). Posledično so postopki odločanja na teh dveh področjih potekali po različnih pravilih. Stebrna struktura je bila odpravljena z Lizbonsko pogodbo, ki nudi trdnejšo podlago za razvoj jasnejšega in učinkovitejšega sistema varstva podatkov, obenem pa Evropskemu parlamentu podeljuje nove pristojnosti, saj je postal sozakonodajalec. Člen 16 PDEU določa, da Evropski parlament in Svet določita pravila o varstvu fizičnih oseb pri obdelavi osebnih podatkov s strani institucij, organov, uradov in agencij Unije ter držav članic pri dejavnostih s področja, za katerega se uporablja pravo Unije.

2. Strateške smernice za območje svobode, varnosti in pravice

Evropski svet je decembra 2009 potrdil večletni program za območje svobode, varnosti in pravice za obdobje 2010–2014, tako imenovani stockholmski program, ki je nasledil prejšnji program iz Tampereja (oktober 1999) in haaški program (november 2004). Prav tako je junija 2014 v svojih sklepih v skladu s členom 68 PDEU določil strateške smernice zakonodajnega in operativnega načrtovanja za območje svobode, varnosti in pravice za prihodnja leta. Eden ključnih ciljev je boljše varstvo osebnih podatkov v EU.

B. Glavni zakonodajni instrumenti za varstvo podatkov

1. Listina EU o temeljnih pravicah

Člena 7 in 8 Listine EU o temeljnih pravicah priznavata spoštovanje zasebnega življenja in varstvo osebnih podatkov kot tesno povezani, vendar ločeni temeljni pravici.

2. Svet Evrope

a. Konvencija št. 108 iz leta 1981

Konvencija št. 108 Sveta Evrope z dne 28. januarja 1981 o varstvu posameznikov glede na avtomatsko obdelavo osebnih podatkov je prvi pravno zavezujoči mednarodni instrument, sprejet na področju varstva podatkov. Njen cilj je vsakemu posamezniku zagotoviti „spoštovanje njegovih pravic in temeljnih svoboščin in v tem okviru še posebej spoštovanje pravice do zasebnosti glede na avtomatsko obdelavo osebnih podatkov“. Namen protokola, ki spreminja Konvencijo, je razširiti njeno področje uporabe, povečati stopnjo varstva podatkov in izboljšati njeno učinkovitost.

b. Evropska konvencija o človekovih pravicah (EKČP)

V 8. členu Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin z dne 4. novembra 1950 je določena pravica do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja: „Vsakdo ima pravico do spoštovanja njegovega zasebnega in družinskega življenja, doma in dopisovanja“.

3. Veljavni zakonodajni instrumenti Evropske unije o varstvu podatkov

a. Splošna uredba o varstvu podatkov

Uredba (EU) 2016/679 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. aprila 2016 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov ter o razveljavitvi Direktive 95/46/ES (splošna uredba o varstvu podatkov) je začela veljati maja 2018. Pravila naj bi vse državljane EU zaščitila pred neustreznim ravnanjem s podatki in kršitvami zasebnosti v svetu, ki je od podatkov vse bolj odvisen, hkrati pa postavila jasnejši in doslednejši okvir za podjetja. Pravice državljanov zajemajo jasno in pritrdilno soglasje, da se njihovi podatki lahko obdelujejo, ter pravico do jasnih in razumljivih informacij o tem; pravico do pozabe: državljan lahko zahteva, da se njegovi/njeni podatki zбриšejo; pravico do prenosa podatkov k drugemu ponudniku storitev (npr. pri zamenjavi družbenega omrežja); pravico do obveščeniosti v primeru zlorabe podatkov. Nova pravila veljajo za vsa podjetja, ki delujejo v Evropski uniji, tudi če je njihov sedež zunaj EU. Poleg tega bo mogoče tudi določiti popravne ukrepe, kot so opozorila, naloge in kazni za podjetja, ki kršijo predpise.

b. Direktiva o varstvu podatkov pri preprečevanju, odkrivanju in preiskovanju kaznivih dejanj

Direktiva (EU) 2016/680 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. aprila 2016 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov, ki jih pristojni organi obdelujejo za namene preprečevanja, preiskovanja, odkrivanja ali pregona kaznivih dejanj ali izvrševanja kazenskih sankcij, in o prostem pretoku takih podatkov ter o razveljavitvi Okvirnega sklepa Sveta 2008/977/PNZ je začela veljati maja 2018. Direktiva ščiti temeljno pravico državljanov do varstva podatkov pri uporabi osebnih podatkov s strani organov kazenskega pregona. To zagotavlja ustrezno varovanje osebnih podatkov o žrtvah, pričah in osebah, osumljenih kaznivih dejanj, ter olajšuje čezmejno sodelovanje v boju proti kriminalu in terorizmu.

c. Direktiva o zasebnosti in elektronskih komunikacijah

[Direktiva 2002/58/ES](#) Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. julija 2002 o obdelavi osebnih podatkov in varstvu zasebnosti na področju elektronskih komunikacij (Direktiva o zasebnosti in elektronskih komunikacijah) je bila spremenjena z Direktivo 2009/136/ES z dne 25. novembra 2009.

Novi [predlog uredbe](#) Evropskega parlamenta in Sveta o spoštovanju zasebnega življenja in varstvu osebnih podatkov na področju elektronskih komunikacij ter razveljavitvi Direktive 2002/58/ES (uredba o zasebnosti in elektronskih komunikacijah) je trenutno v obravnavi.

d. Uredba o obdelavi osebnih podatkov s strani institucij in organov Unije.

[Uredba \(EU\) 2018/1725](#) Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. oktobra 2018 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov v institucijah, organih, uradih in agencijah Unije in o prostem pretoku takih podatkov ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 45/2001 in Sklepa št. 1247/2002/ES je začela veljati 11. decembra 2018.

e. Členi o varstvu podatkov v sektorskih zakonodajnih aktih

Poleg glavnih zakonodajnih aktov o varstvu podatkov, ki so navedeni zgoraj, so posebne določbe o varstvu podatkov določene tudi v sektorskih zakonodajnih aktih, kot so:

- člen 13 (o varstvu osebnih podatkov) Direktive (EU) 2016/681 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. aprila 2016 o uporabi podatkov iz evidence podatkov o potnikih (PNR) za preprečevanje, odkrivanje, preiskovanje in pregon terorističnih in hudih kaznivih dejanj;
- poglavje VI (o zaščitnih ukrepih za varstvo podatkov) v Uredbi (EU) 2016/794 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. maja 2016 o Agenciji Evropske unije za sodelovanje na področju preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj (Europol);
- poglavje VIII (o varstvu podatkov) v Uredbi Sveta (EU) 2017/1939 z dne 12. oktobra 2017 o izvajanju okrepljenega sodelovanja v zvezi z ustanovitvijo Evropskega javnega tožilstva (EJT).

4. Glavni mednarodni dogovori EU o prenosu podatkov

a. Prenosi komercialnih podatkov: sklepi o ustreznosti

V skladu s členom 45 Splošne uredbe o varstvu podatkov ima Komisija pristojnost, da na podlagi nacionalne zakonodaje ali mednarodnih obveznosti, ki jih je sprejela, določi, ali država zunaj EU zagotavlja ustrezno raven varstva podatkov.

Parlament je sprejel več resolucij, ki vzbujajo pomisleke o čezatlantskem pretoku podatkov.

b. Krovni sporazum med EU in ZDA

Parlament je v okviru postopka odobritve sodeloval pri odobritvi sporazuma med ZDA in EU o varstvu osebnih podatkov v zvezi s preprečevanjem, preiskovanjem, odkrivanjem in pregonom kaznivih dejanj, ki je znan tudi kot „krovni sporazum“. Njegov namen je zagotoviti visoko raven varstva osebnih podatkov, ki se prenesejo v okviru čezatlantskega sodelovanja za namene preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj, in sicer v boju proti terorizmu in organiziranemu kriminalu.

c. Sporazumi med EU in ZDA, EU in Avstralijo ter EU in Kanado o evidenci podatkov o potnikih (PNR)

EU je z ZDA, Avstralijo in Kanado podpisala dvostranske sporazume o evidenci podatkov o potnikih (PNR). Podatki PNR vključujejo informacije, ki jih potniki posredujejo pri rezervaciji letov ali prijavi na let, in podatke, ki jih letalski prevozniki zbirajo za lastne komercialne namene. Organi pregona lahko podatke PNR uporabljajo za boj proti hudim kaznivim dejanjem in terorizmu.

d. Program EU-ZDA za sledenje financiranja terorističnih dejavnosti (TFTP)

EU je z ZDA podpisala dvostranski sporazum o obdelavi in posredovanju podatkov o sporočilih glede finančnih plačil iz Evropske unije Združenim državam Amerike za namene programa za sledenje financiranja terorističnih dejavnosti.

5. Obravnava vidikov varstva podatkov v sektorskih resolucijah

Več resolucij Parlamenta z različnih političnih področij obravnava tudi varstvo osebnih podatkov, da se zagotovita skladnost s splošnim pravom EU o varstvu podatkov in varstvo zasebnosti v posameznih sektorjih.

6. Nadzorni organi EU za varstvo podatkov

Evropski nadzornik za varstvo podatkov je neodvisni nadzorni organ, ki skrbi za to, da institucije in organi EU izpolnjujejo obveznosti glede varstva podatkov. Njegove glavne naloge so nadzor, posvetovanje in sodelovanje.

Evropski odbor za varstvo podatkov, nekdanja delovna skupina iz člena 29, je organ EU s statusom pravne osebe in ima neodvisen sekretariat. Sestavljajo ga nacionalni nadzorni organi, Evropski nadzornik za varstvo podatkov in Komisija. Ima obsežna pooblastila za odločanje v sporih med nacionalnimi nadzornimi organi in za svetovanje in dajanje smernic v zvezi s ključnimi pojmi iz splošne uredbe o varstvu podatkov in direktive o varstvu podatkov pri preprečevanju, odkrivanju in preiskovanju kaznivih dejanj.

VLOGA EVROPSKEGA PARLAMENTA

Parlament je imel ključno vlogo pri oblikovanju zakonodaje EU na področju varstva osebnih podatkov, saj je poskrbel, da je varstvo zasebnosti postalo politična prednostna naloga. Poleg tega v okviru rednega zakonodajnega postopka pripravlja reformo varstva podatkov, pri čemer je enakopraven Svetu. Zaključil je tudi delo v zvezi z novo uredbo o zasebnosti in elektronskih komunikacijah, ki predstavlja zadnji pomembni del sestavljanke, ter čaka, da Svet zaključi svoje delo in se začnejo pogajanja.

Parlament pozorno nadzoruje mednarodne dogovore o prenosu podatkov in je sprejel ukrepe, da se njegov glas sliši, in sicer bodisi prek postopka odobritve bodisi s pomočjo samoiniciativnih poročil. Poleg tega se je pred glasovanjem o sporazumu PNR med EU in Kanado v resoluciji z dne 25. novembra 2014 odločil pridobiti mnenje Sodišča, kot je določeno v členu 218(1) PDEU. V mnenju z dne 26. julija 2017 je Sodišče ugotovilo, da sporazuma PNR ni mogoče skleniti v njegovi trenutni obliki, ker več njegovih določb ni v skladu s temeljno pravico do varstva osebnih podatkov.

Parlament je zagotovil, da so predpisi EU o varstvu podatkov ustrezno zastavljeni, zdaj pa se bo najverjetneje osredotočil na spremljanje izvajanja zakonodaje.

Kristiina Milt
05/2019

